

ENEMMÄN NUORIA PÄÄTTÄMÄÄN

Vasemmistonuorten alue- ja kuntavaaliohjelma 2025

sisällysluettelo

johdanto	3
enemmän mahdollisuuksia	4
enemmän kulttuuria	6
enemmän kestävyyttä	8
enemmän viihtyvyyttä	10
enemmän reiluuutta	12
enemmän hyvinvointia	14

johdanto

Tänä vuonna yhtä aikaa pidettävissä alue- ja kuntavaaleissa valitaan päättäjät kunnanvaltuustoihin sekä hyvinvointialueille. Kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat arjen palveluista. Siksi niillä on tärkeä rooli tulevaisuuden hyvinvoinnin pohjustajana.

Vasemmisto on tulevaisuuteen katsova liike: me rakennamme kestäväää ja yhdenvertaista huomista kaikille. Haluamme, että jokaisella on mahdollisuus näköiseensä elämään taustasta ja ominaisuuksista riippumatta, että palvelut ovat laadukkaita ja saatavilla ja että ihmiset sekä muu luonto voivat elää tällä planeetalla myös tulevaisuudessa.

Tämän päivän kunnissa rakennetaan pohja huomisen hyvinvoinnille. Kunnissa voidaan panostaa lapsiin ja nuoriin takaamalla riittävät resurssit varhaiskasvatukselle ja perusopetukselle. Kunnissa voidaan ehkäistä eriarvoisuutta panostamalla kaikille saavutettaviin palveluihin ja yhdenvertaisuuteen. Kunnissa voidaan torjua ilmastokriisiä ja luontokatoa panostamalla kestäväään rakentamiseen, toimivaan joukkoliikenteeseen ja luonnon suojelemiseen.

Hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveystalveluiden sekä pelastuspalveluiden järjestämisestä, eli ihmisten hengestä ja terveydestä. Jotta tulevaisuudessa kaikkien yhdenvertainen pääsy hoitoon toteutuu, on valtion resursoitava alueita riittävästi. Samalla alueilla voidaan edistää hyvää työntantajuutta, pitää asiakasmaksut alhaisina ja karsia yksityistä voitontavoittelua sosiaali- ja terveystalveluista.

Tulevaisuus tehdään kunnissa ja alueilla – tehdään siis kunnista ja alueista hyviä tulevaisuudelle!

ENEMMÄN MAHDOLLISUUKSIA

Kaikille saavutettava, laadukas sekä maksuton kasvatus ja koulutus ovat hyvinvoivan ja yhdenvertaisen yhteiskunnan peruspilareita. Sosiaali- ja terveystalvveluiden siirryttyä kunnilta hyvinvointialueille on koulutuksen järjestäminen yksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Sivistyspalveluihin on nyt panostettava kahta kovemmin.

Laadukas varhaiskasvatus tukee lasten hyvinvointia ja luo pohjan tulevaisuudelle. Jokaiselle lapselle on taattava oikeus varhaiskasvatukseen taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksesta tulee tehdä täysin maksutonta ja voitontavoittelu varhaiskasvatuksessa on kiellettävä. Ryhmäkokojen tulee palvella lasten parasta ja ne on pidettävä riittävän pieninä.

Varhaiskasvatuksesta alkaen tulee kiinnittää huomiota yhdenvertaisuuteen ja sukupuolensensitiivisyyteen ja pitää kiinni yhdenvertaisuusohjelmien laatimisesta ja noudattamisesta.

Peruskoulutuksen tulee tukea sitä, että kaikilla ihmisillä taustasta tai valmiuksista riippumatta on yhtäläiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulutukseen sekä valmiudet jatko-opintoihin. Oppimisen tukeen tulee panostaa riittävin resurssein ja varmistaa oppimista tukevat, riittävän pienet ryhmäkoot. Koulujen on oltava paikkoja, joissa erilaisia hierarkioita ja oletuksia puretaan niiden pönkittämisen sijaan. Koulutuksen peruslähtökohtana on oltava sukupuolensensitiivisyys ja normikriittisyys. Kouluväkivaltaan puututaan ja henkilökuntaa koulutetaan sen ehkäisyyn. Kuntien tulee rakentaa ja ylläpitää laadukkaita koulutiloja, jotka takaavat terveellisen, turvallisen ja joustavan oppimisympäristön.

Kuntien tulee taata toisen asteen aito maksuttomuus sekä oppimista tukeva ympäristö jokaiselle opiskelijalle. Oppimisen tukeen ja opiskelijahuoltoon on varattava riittävät resurssit. Vaativan erityisen tuen opiskelijoille tulee taata laadukas opetus ja laaja valinnanvara opintolinjoja. Kielivähemmistöjen ammatilliset kouluttautumismahdollisuudet tulee turvata ja muiden kuin suomenkielisen vaativan erityisen tuen aloituspaikkoja lisätä tarvetta vastaten. Ammatillisen koulutuksen yleissivistävistä opinnoista on pidettävä kiinni ja niiden asemaa länsäolo-opintoina on vahvistettava yleissivistyksen ja yhdenvertaisten jatko-opiskelumahdollisuuksien takaamiseksi. Opiskelijoiden on halutessaan voitava valita painetut oppimateriaalit digitaalisten sijaan.

Kunnat eivät vastaa korkeakoulutuksen järjestämisestä, mutta ne voivat rakentaa korkeakouluopiskelijoille hyvää elämää esimerkiksi rakentamalla kohtuuhintaista asumista hyvillä kulkuyhteyksillä oppilaitoksiin ja tarjota opiskelija-alennuksia joukkoliikenteessä sekä vapaa-ajan palveluissa.

Kotoutumispalveluiden tulee olla monipuolisia, laadukkaita ja vastata asiakkaiden tarpeita. Niissä tulee huomioida itsemääräämisoikeus ja tunnistaa jo opittu osaaminen.

Kotoutumispalveluiden työntekijöille tulisi olla velvollisuus osallistua antirasistisiin koulutuksiin.

■ Kuntien tulee varmistaa, että **ryhmäkoot ovat peruskouluissa ja varhaiskasvatuksessa riittävän pieniä** ja palvelevat oppilaiden tarpeita.

■ Kuntien on pidettävä huoli oppilaille tärkeistä resursseista, kuten **riittävästä opiskeluhuollosta, nuorisotyöstä ja kuntien järjestämistä maksuttomista harrastusmahdollisuuksista.**

■ Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tulee **ehkäistä alueiden eriytymistä** resurssien kohdentamisella.

■ **Suomen kielen opetusta tulee parantaa** ja sen oppimisen mahdollisuuksia laajentaa.

■ Kuntien täytyy varmistaa **erityistä tukea tarvitseville oppilaille riittävä tuki** läpi koulupolun.

■ Kuntien on mahdollistettava oppilaille **oikeus oman kotikielen opiskeluun.**

■ **Maksuttomasta toisen asteen opiskelusta on pidettävä kiinni.**

■ **Kotoutumispalveluiden ja kielikursien on oltava tarjolla myös työvoiman ulkopuolella oleville.**

ENEMMÄN KULTTUURIA

Kulttuurilla on tärkeä merkitys ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Kun Suomen hallitus leikkaa kulttuurista, korostuu kuntien rooli kulttuurin rahoittajana entistä enemmän. Myös kuntien talouden heiketessä on tiedostettava kulttuurin merkitys asukkaille ja alan työntekijöille ja ylläpidettävä rahoitusta resurssien mukaan. Kulttuuri tulisi käsittää laajasti, eli sisältäen niin perinteiset ilmaistavat kuin myös uudet konseptit. Luovasta yhteisen tilan käytöstä ei tule rangaista, vaan kuntien tulee olla avoin aktiivisten kuntalaisten omille aloitteille.

Kuntien tulee tarjota nuorille ja lapsille mahdollisuus harrastaa ja liikkua maksutta sekä mahdollisuuksien mukaan tarjota kunnan tiloja vapaaseen käyttöön oma-aloitteista harrastustoimintaa varten. Vähävaraisuus ei saa olla este kulttuurista ja liikkumisesta nauttimiselle. Harrastamisen Suomen mallin mukaan tulee tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen jokaisessa kunnassa.

- Kuntien on turvattava asukkailleen **saa-
vutettavat kulttuuripalvelut.**
- Kuntien on taattava **maksuttomat kirjastopalvelut.**
- Kuntien tulee panostaa **harrastusten saatavuuteen** ja tarjottava muun muassa vähävaraisten perheiden lapsille, nuorille ja työttömille **mahdollisuudet maksuttomiin harrastuksiin.**
- Kuntien rakennettava ja ylläpidettävä **infrastruktuuria, joka mahdollistaa asukkaiden liikkumisen kävellen tai pyörällä.**
- **Kuntien liikuntapalveluiden on oltava edullisia tai maksuttomia, jotta ne ovat kaikille saatavilla.**
- **Kuntien kuultava kunnassa asuvien mielipiteitä liikuntapalveluihin liittyen.**

Laadukkaiden nuorisopalvelujen järjestäminen luo erilaisista sosioekonomisista taustoista tuleville nuorille mielekästä harrastamista ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Palvelut on kohdennettava muuttuviin ja toisistaan poikkeaviin sosiaalisiin sekä alueellisiin tarpeisiin. Nuoret ovat keskenään hyvin kirjava joukko, eikä kaikkien nuorten tarpeita voida täyttää vain yhdenlaisilla palveluilla. Nuorisopalveluiden järjestämisessä on kuunneltava nuoria itseään.

- Kuntien harrastustoiminnassa ja liikuntapalveluissa on **huomioitava erityisesti ne, jotka ovat riskissä jäädä liikunta- ja harrastustoiminnan ulkopuolelle.**
- **Nuorten syrjäytymistä on ehkäistävä** kuntatasolla erityisesti takaamalla riittävä tuki läpi nuoruuden ja satsattava **syrjäytymistä ennaltaehkäiseviin toimiin**, kuten sosiaali- ja nuorisotyöhön sekä liikuntapalveluihin.
- **Nuorille on tarjottava hyvät mahdollisuudet vaikuttaa** kunta- ja aluepolitiikkaan esimerkiksi takaamalla nuorisovaltuuston edustajille läsnäolo- ja puheoikeus valtuustoissa ja heidän kannaltaan keskeisissä lautakunnissa.

ENEMMÄN KESTÄVYYTTÄ

Ilmaston lämpenemisestä ja luonnon monimuotoisuuden hupenemisesta johtuva ekokriisi on koko ihmiskunnan tulevaisuuden vaarantava uhka. Siksi maapallon kantokyvyn huomioimisen on oltava kaiken politiikan keskiössä, myös paikallistasolla. Vaikka kysymykset ovat globaaleja, voidaan kuntatasolla vaikuttaa kestävämmän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Kaikkien Suomen kuntien tulee olla hiilineutraaleja vuoteen 2030 mennessä. Tavoitetta on edistettävä fossiilittoman energian tuotantoa tukemalla, ilmastokestävää rakentamista ja kaavoittamista lisäämällä sekä hiilinielua kasvattamalla. Kuntien on laadittava ilmastomuutoksen sopeutumissuunnitelmat sekä ilmastobudjetit ja valvoa niiden toteutumista. Työntekijät tulee ottaa mukaan suunnitelmien valmisteluun.

Kunnilla on tärkeä rooli luonnonsuojelun toteuttajina ja luonnon monimuotoisuuden turvaajana. Kuntien omistamia metsiä tulee hoitaa kestävästi, asettaen luontoarvot taloudellisen hyödyn edelle.

■ **Jokaisen kunnan on oltava hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä.**

■ **Ilmastovaikutukset tulee ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa.**

■ Kuntien on laadittava taloudellisen budjetin lisäksi **ilmastobudjetti**, joka määrittää kuntien eri sektoreiden **päästöjen enimmäismäärän**.

■ Kunnilla tulee olla paikalliset tarpeet ja ominaisuudet huomioiva **ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelma**.

■ Kuntien **kaavoitus** tulee toteuttaa **ympäristön monimuotoisuutta vaalien ja alueellista lajikatoa torjuen**.

■ Kunnissa on **ennallistettava luontoa** palauttamalla metsä- ja suoalueita **alkuperäiseen ja luonnonvaraiseen monimuotoisuuteen**.

Lisäksi kuntien tulee edistää arvokkaiden metsien suojelua sekä metsien ja soiden ennallistamista. Kuntien tulee ylläpitää luonnonsuojelualueita ja turvata ne rakentamiselta tai muulta haitalliselta toiminnalta.

Ilmastokestävyyden lisäämiseksi ja eläinten oikeuksien edistämiseksi kuntien hankinnoissa tulee siirtyä kasvipohjaisiin tuotteisiin. Ruokahävikin vähentämiseksi on otettava käyttöön ruokahävikin seurantajärjestelmä ja ateriapalveluntuottajat on veloitettava myymään ylijäämäruokaa kuntalaisille edulliseen hintaan.

Valvontaviranomaisten, eläinlääkäripalvelujen ja eläinsuojeluyhdistysten työtä tulee resursoida ja yhteistyötä edistää eläinten oikeuksien toteutumiseksi. Kuntien on varmistettava paikallisten luonnonvaraisten eläinlajien hyvinvointi esimerkiksi varmistamalla puisto- ja metsäalueiden ketjut, turvallisuus sekä siisteys, jotta eläimet voivat liikkua, elää ja lisääntyä turvallisesti.

■ Kuntien hankinnoissa ja tarjonnassa tulee siirtyä **kasvipohjaisiin tuotteisiin**.

■ **Ruokahävikkiä on vähennettävä** myymällä ylijäämäruokaa sekä ottamalla käyttöön **hävikin seurantajärjestelmä**.

■ **Kierrätystä parannettava** laajentamalla muun muassa tekstiilikierrätyspisteitä.

■ **Eläinten oikeuksien toteutumista edistetään** resursoimalla valvontaviranomaisten, eläinlääkäripalvelujen ja eläinsuojeluyhdistysten työtä.

ENEMMÄN VIIHTYVYYTTÄ

Yhä useampi suomalainen asuu kaupungeissa, ja etenkin opiskelumahdollisuuksien keskittyessä kaupunkeihin ja maakuntakeskuksiin on kaupunkipolitiikalla on tärkeä rooli nuorille hyvän elämän luomisessa.

Kaupungin tärkeimpiä tehtäviä on huolehtia, että kaikilla kaupunkilaisilla on koti ja mahdollisuus liikkua julkisessa tilassa. Julkisten tilojen kehityksen tulee perustua feministisen kaupunkisuunnittelun periaatteisiin. Toimivassa ja oikeudenmukaisessa kaupungissa vauraus ja palvelut eivät kasaudu vain tietyille alueille. Viranomaisten tehtävänä ei tule olla asukkaiden kontrollointi ja rankaiseminen, vaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden takaaminen. Kaupunkien on huolehdittava, että ihmisten perustarpeet toteutuvat riippumatta tulotasosta, iästä, toimintakyvystä, oleskeluvasta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Vuokrien kasvu kaupungeissa kurittaa erityisesti matalapalkka-aloilla työskenteleviä ja opiskelijoita, joista moni on nuori. Kehitys on pysäytettävä lisäämällä julkista asuntotuotantoa sekä selvittämällä vuokrajarrun tai -katon käyttöönottoa. Alueiden eriytymistä tulee ehkäistä rakentamalla julkisrahoitteisia asuntoja myös korkeamman tulotason alueille. Kaupunkien on taattava koti kaikille, ja asunnottomuus on poistettava.

- **Julkista asuntotuotantoa lisätään.**
- **Vuokrajarrun ja/tai -katon käyttöönottoa tulee selvittää.**
- Kaupungeissa on oltava omia **ensisuojia naisille sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluville.**
- **Matkalippujen hintoja on kohtuullistettava** ja ne on pidettävä alhaisina. Suurimmissa kaupungeissa tulee siirtyä **maksuttomaan joukkoliikenteeseen.**

Julkinen liikenne on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kannattavaa. Julkisen liikenteen lipunhintojen korotukset on pysäytettävä, ja suurimmissa kaupungeissa tulee siirtyä maksuttomaan joukkoliikenteeseen. Hintojen ja sakkomaksujen korotukset osuvat eniten kaikista pienituloisimpiin kaupunkilaisiin ja niihin, jotka ovat riippuvaisia julkisesta liikenteestä, eivätkä ne saa toimia esteenä kaupunkilaisten mahdollisuuteen liikkua.

Kaupungeissa tulee olla tilaa toimia ja viettää aikaa muutenkin kuin kaupallisissa tiloissa tai maksullisissa palveluissa. Tyhjiä liiketiloja tulee antaa esimerkiksi harraste- tai kulttuurikäyttöön. Julkisten tilojen suunnittelua tulee tehdä ihmisten viihtyvyys edellä, ja esimerkiksi penkkejä ja vastaavia lepomahdollisuuksia sekä julkisia vessoja on rakennettava paikoille, joissa ihmiset viettävät aikaa. Viihtyisyys ja turvallisuus tarkoittaa, että kaupunkitila suunnitellaan ja tehdään yhteisesti käytettäväksi asukkaiden moninaisuus huomioiden.

- **Lipuntarkastajien toiminnasta tulee tehdä kattava selvitys** väärinkäytösten ennaltaehkäisemiseksi.
- **Tarkastusmaksujen sakot tulee pitää minimaalisina.**
- **Asunnottomuus on poistettava.**
- Kaupunkien on tarjottava **maksutonta (puisto)ruokailua** esimerkiksi loma-aikoina erityisesti nuorille ja lapsiperheille.

ALUE- JA KUNTAVAALIT ENEMMÄN REILUUTTA

Kuntien taloudessa tulee noudattaa progressiota ja sitä, että kuntalaiset osallistuvat yhteisten toimintojen rahoittamiseen maksukykynsä mukaisesti. Kuntien omaisuuden myyntiä tulee välttää, ja erityisesti luonnolliset monopolit kuten vesi- ja sähköverkot tulee pitää kuntien omistuksessa. Julkisten palveluiden ulkoistaminen ja yksityistäminen tekee palveluista usein kalliimpia sekä kunnille että asukkaille, ja siitä tulee luopua.

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat merkittäviä työllistäjiä ja niiden on myös toimittava hyvinä työnantajina. Palkkauksen ja työehtojen tulee olla reilut ja työoloihin on panostettava työvoimapulan ehkäisemiseksi sekä työhyvinvoinnin parantamiseksi. Kuntien on osallistuttava sukupuolten välisten palkkaerojen umpeen kuromista.

Lyhennetyt työajan kokeilut ovat maailmalla osoittaneet positiivisia tuloksia. Tulevana valtuustokautena tulee pilotoida lyhennetyt työajan mallia esimerkiksi neljän päivän työviikon tai kuuden tunnin työpäivän mallia noudattaen.

Työllisyyspalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta valtiolta kunnille. Vasemmistolainen työllisyyspolitiikka uskoo ihmisen mahdollisuuksiin ja elinikäiseen oppimiseen. Työkyvyttömiä ihmisiä ei saa roikottaa työttömien työnhakijoiden joukossa, vaan heidän on päästävä tilanteen mukaisesti kuntouttavan työtoiminnan tai eläkkeen piiriin.

- **Kuntaverotuksen progressiota tulee lisätä.**
- Kaikissa kunnissa tulee ottaa käyttöön **osallistava budjetointi**. On tuettava sitä, että budjetointiin osallistuu ihmisiä monipuolisesti eri taustoista ja asuinalueilta.
- Kuntien budjetteja tehdessä tulee ottaa huomioon **sukupuolivaikutukset ja edistää feminististä budjetointia**.
- Kunnille kuuluvat **luonnolliset monopolit kuten vesi- ja sähköverkot tulee pitää kunnan omistuksessa**.
- **Julkisia palveluita ei tule yksityistää tai ulkoistaa.**
- Kaikkien **rekrytointien tulee olla anonyymejä. Positiivista erityiskohtelua**, kuten kiintiöitä hyödynnetään sellaisiin kunnan tehtäviin, joissa ne ovat tarkoituksenmukaisia osana pyrkimystä tasa-arvoiseen yhteiskuntaan.
- Kuntien kokonaan tai osittain omistamissa yhtiöissä varmistetaan **työntekijöille aloiteoikeus ja äänivalta yhtiön päätöksenteossa**.
- **Yritystoiminnan aloittajien sekä pienyrittäjien neuvontaan ja tukeen on panostettava.**

- **Työllisyyspalveluiden saatavuuden ja laadun on parannuttava** 2025 uudistuksen jälkeen.
- **Kuntien tulee tarjota työttömille opiskelumahdollisuuksia.**
- **Työkyvyttömille tarjottava kuntouttava yhteisöllistä työtoimintaa tai työpajatoimintaa.**
- **Yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on edistettävä**, jotta työtön työnhakija saa tarvitsemansa terveys- ja sosiaalipalvelut työllistymisen edistämiseksi.
- **Vaikeasti työllistyviä ihmisiä auttavia tahoja on tuettava paikallisesti.**
- **Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee pilotoida vammaiskiintiöiden käyttöönottoa.**
- **Kuntien on tuettava kehitysvammaisten ihmisten työllistymistä.**
- Kuntouttavassa työllisyystoiminnassa ja avotyötoiminnassa mukana oleville on taattava **oikeudenmukainen ja työtä vastaava korvaus sekä työsuhteeseen kuuluva suoja.**

ENEMMÄN HYVINVOINTIA

Vaikka hyvinvointialueet vastaavat elämälle ja terveydelle välttämättömistä palveluista, ovat ne haastavassa tilanteessa riittämättömien resurssien takia. Hyvinvointialueilla ei ole verotusoikeutta, eikä siten päätäntävaltaa omasta rahoituksestaan, vaan ne ovat riippuvaisia valtion myöntämästä rahoituksesta. Valtion rahoitus tulee nostaa riittävälle tasolle ja hyvinvointialueille on annettava verotusoikeus.

Sosiaali- ja terveystalvueluissa tulee varmistaa palveluiden saatavuus ja laatu. Kaikilla on oikeus terveydenhuollon piiriin pääsemiseen varallisuudesta tai taustasta riippumatta. Terveystalvuelumaksut on pidettävä alhaisina, ja poistettava siellä missä se on mahdollista. Sosiaali- ja terveystalvueluiden asiakasmaksujen, lääkkeiden sekä terveydenhoidon matkojen maksukatot on yhdistettävä yhdeksi, riittävän matalaksi maksukatoksi. Myös paperittomien on päästävä terveydenhuollon piiriin.

Voitontalvuelu ei kuulu terveydenhuoltoon eikä sosiaali- palveluihin. Oikeiston harjoittama palvelujen yksityistäminen vaarantaa ihmisten hyvinvointia entisestään. Palveluiden altistaminen voitontalvuelulle takaa yksityistettyjen palveluiden kulujen kasvamisen, jolloin kulut nousevat huomattavasti ilman hyötyä ihmisille, jotka palvelua käyttävät. Yksityistäminen on sekä periaatteessa että käytännössä hyvinvointialueilta ryöstämistä.

■ **Voitontalvuelu terveys- ja sosiaali- palveluilla on kiellettävä.**

■ **Terveystalvuelumaksuja tulee alentaa ja poistaa** heti siellä missä mahdollista, sekä pitkällä aikavälillä kaikkialta. Sosiaali- ja terveystalvueluiden asiakasmaksujen, lääkkeiden sekä terveydenhoidon matkojen maksukatot on yhdistettävä yhdeksi riittävän **matalaksi maksukatoksi.**

■ Hoitotakuuta tulee edistää siten, että **jokainen pääsee viikon sisällä yhteydenotosta palvelun piiriin.**

■ **Omalääkärimalli** tulee ottaa käyttöön ja kehittää yhdessä alueen asukkaiden kanssa.

■ Hyvinvointialueiden **digipalvelujen käyttämiseen on taattava riittävästi apua.**

■ **Paperittomien ihmisten pääsy terveydenhuoltoon on taattava.**

■ **Ennaltaehkäisevän hoidon** tulee olla suuremmissa asemassa palvelujen kehittämisessä.

■ Varmistetaan **lastensuojelun riittävä resursointi** ja lastensuojelun asiakastyöhön säädetään sitova asiakasmitoitus, joka on korkeintaan 25 lasta sosiaalityöntekijää kohden.

Kuntien on tarjottava kehitysvammaisille erityistä tukea tarvitseville henkilöille ympärivuorokautisia asumisyksiköitä, jotka mahdollistavat mielekkään arjen kodinomaisessa ympäristössä. Asukasmäärät on pidettävä kohtuullisina ja yhteisöllistä toimintaa tarjottava asukkaiden henkilökohtaisia tarpeita ja autonomiaa kunnioittaen.

Ensisuojajärjestelmää on uudistettava niin, että se palvelee mahdollisimman laadukkaasti ja yhdenvertaisesti kaikkia tarpeessa olevia. Tämän vuoksi kaupungeissa tulee tehdä tarkastuksia ensisuoijien kuntoon ja tehdä niihin tarvittavat parannukset yhteistyössä työntekijöiden kanssa. Turvakotien ja ensisuoijien vähimmäismäärä tulisi varmistaa kaikissa kunnissa.

Mielenterveyskriisi koskettaa paitsi yksilöitä myös koko yhteiskuntaa. Siihen on puututtava sen vaatimalla vakavuudella. Terapiatalkku on pantava täytäntöön siten, että myös yli 23-vuotiaat pääsevät mielenterveyspalveluiden pääsyyn kuukauden kuluttua hoidon tarpeen toteamisesta. Kuntoutuspsykoterapian on oltava maksutonta nuorille, vähävaraisille sekä opiskelijoille. Kuntien tulee tukea matalan kynnyksen yhteisöllistä mielenterveystoimintaa, vertaistukea ja keskustelutalkkua tarjoavia tahoja sekä tarjottava tilat ja resurssit kyseiseen toimintaan. Psykiatrisia sairaalapaikkoja on lisättävä hoidon tarpeen mukaan. Kuntien on taattava resurssit ja henkilökunnan koulutus monenlaisten kokemusten ja oireiden kohtaamiseen, mukaan lukien esimerkiksi itsetuhoisuus, syömishäiriöt ja traumat. Vammaisuus tai päihderiippuvuus eivät saa olla esteenä mielenterveyspalveluiden saatavuudelle.

Nuorten huumekuolemat on estettävä. Päihdepalveluihin on päästävä matalalla kynnyksellä, eikä päihteiden käyttö tai päihdepalveluiden piiriin hakeutuminen ei saa olla este muulle hoidolle tai tuelle. Riippuvuussairauksiin liittyvää stigmaa tulee karsia henkilökunnan kouluttamisella.

■ **Kuntoutuspsykoterapian tulee olla maksutonta nuorille, vähävaraisille ja opiskelijoille.**

■ **Terveydenhuollon henkilökuntaa tulee kouluttaa itsetuhoisten potilaiden kohtaamiseen ja itsemurha-alttiuden tunnistamiseen.**

■ Hyvinvointialueiden on annettava henkilökunnalle **koulutusta antirasismista sekä sukupuolisensitiivisyydestä ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaamisesta.**

■ **Psykiatrisia sairaalapaikkoja täytyy lisätä** vastaamaan psykiatrisen sairaalahoidon tarvetta. **Itsetuhoisia potilaita ei tule voida lähettää kotiin päivystyksestä ilman taetta hoidosta ja sen jatkuvuudesta.**

■ **Päihteiden käyttö ei saa olla este mielenterveyspalvelujen saamiselle.**

WE HAD TO
LEAVE AS SOON

AS WE COULD
BECAUSE THE
PLANET
CANNOT
WAIT